

nak műkedvelő közönségüknek a Szkéné kis színpadán, vörös függöny előtt (tér: Tamás Gábor); a *bajtárs* megszólítás nem esik messze az *elvtárstól*; a team egyenruháinak piszkossárga színe nem sokkal csábosabb a Május 1. Ruhagyár termékeinél (jelmez: Benedek Mari); és Kuncz mélyen hívó édesapja kiköpött Lenin. Ezek az elemek azonban csak külsőségeknek tűnnek, nem ágyazódnak bele kellőképpen a jelen magyar valóságába: ez a történet alighanem ugyanúgy megeshetett volna egy nyugatnémet családi vállalkozással is.

Pintér Béla színészei egyébként a társulattól megszokott minőségben alakítják a két és fél dimenziós karaktereket. Roszik Hella ügyesen váltogatja a túlbuzgó csitri-úttörő, az odaadó, szerelmes nő és a kezes áldozati bárány szólamait Kuncz szerepében. Hoffmann-né Törő Klaudia (Szamosi Zsófia) egyetlen pillantása tükrözi véleményét a világról és a férfiakról, akiket aszerint csoportosít, hogy mire használhatók. Alamuszi, aszexuális férje (Friedenthal Zoltán) megalakítván hajtja fejét felesége, majd a kábítószer igájába. Thuróczy Szabolcs Bodolay szerepében egyszerre játszik szatyrot cipelő, sűrű kispolgárt és nagy konspirá-

tort: az ő fejéből pattan ki Kuncz bajtársnő „lebuktatásának” szörnyűsége terve. Pintér Béla és Quitt László testesítik meg a kis hazánk határain túl eső külvilág jellegzetes figuráinak sztereotípiáit: a hányaveti amerikai és a terrorista-gyanús muszlimot.

Az előadás a Pintér Béla-sorozat egyik kellemes szórakozást kínáló epizódja, néhány soha vissza nem térő pillanattal.

PINTÉR BÉLA: A SOHA VISSZA NEM TÉRŐ (Pintér Béla és Társulata, Szkéné)

Dramaturg: Enyedi Éva. **Tér:** Tamás Gábor. **Kellékek:** Quitt László, Kovács Dániel. **Jelmez:** Benedek Mari. **A jelmeztervező munkatársa:** Kiss Júlia. **Fény:** Vida Zoltán. **Zene-zongorista:** Kémenczy Antal. **Hang:** Rembeczki János. **A rendező munkatársa:** Pass Andrea. **Rendező:** Pintér Béla.

Szereplők: Roszik Hella, Szamosi Zsófia, Thuróczy Szabolcs, Friedenthal Zoltán, Pintér Béla, Quitt László.

Zsedényi Balázs

A kilencedik szék

FRIEDRICH SCHILLER:
STUART MÁRIA

Bús, üres, fekete tér neheziül a gigászi színpadra, amelyet kínos tervszerűséggel koreografált mozgású színészek próbálnak megtölteni élettel, miközben ékes nyelvezetű, érzelemdúsan romantikus körmondatok sorjáznak gyors egymásutánban. Az Erzsébet és Stuart Mária között zajló testvérvisszályal megspékelt, a hatalom megszerzése-megtartása kérdéskörét körüljáró politikai krimi-történetbe oltott Schiller-dráma meglehetősen biztos talajt kínál a rendező számára, sok-sok megfogható, nem túl bonyolult, de hatásos szálra lehet felfűzni a szappanoperából egyetlen tragédiába átszövő, fontos morális kérdéseket feszegető alkotást. A székesfehérvári Vörösmarty

Színház februári bemutatója nem kíván élni az író által felkínált konnotatív lehetőségekkel, és inkább szó szerint véve a darabot, sántán aktualizálva a gonosz, hatalommániás királynő alakját, egybités karakterekkel teltűzdel, terjengős, patetikumtól túlsorduló képes szövegkönyvet állított színpadra, vonalzó és szögmérő segítségével.

A mesterkéltségek már a díszletekben is megmutatkoznak, pontosabban a díszlet és a színészek viszonyában. A hatalmas tér, amelyet Libor

Katalin vérbeli nagyszínpadi kreálmányai esztétikai szempontból pompásan megtöltenek, tökéletes diszszonanciában van az előadással, amelynek minden egyes eleme stúdiósínházi körülményekért kiált. Ez a kiáltás akkor a leghangosabb, amikor Szűcs Gábor rendező érzékelhetően észrevette, hogy maroknyi

a jobb szélen mégis ott árválkodik egy kilencedik szék. Az érdeklődő néző jogos izgalommal várja, hogy betoppanjon az a dramaturgiai szempontból nyilván nagyon fontos szereplő – ilyen felvezetéssel akárki, ugye, csak nem léphet be –, aki a szék lesz, ám az ülésnek csakhamar vége szakad, és a rejtélyes kilencedik nincsen

Wagner Csapo József felvételei

FENT: Száraz Dénes (Mortimer)

BALRA: Balsai Mónika (Mária) és Závodszy Noémi (Erzsébet)

színészgárdája nem bírja el a teret, és így – félszegen dacolva az elemekkel – szétszórta őket a színpad teljes területén. Ez a technika mindössze teljesen életidegen dialógusokat és ezek helyére kínosan ügyelő, erősen koncentrált színészeket eredményezett, akik olykor komplett szoborcsoporttá merevedve várakoznak végzavukra. Pedig a kezdetben gyakran vertikálisan osztott, majd forgószínpaddal variált játéktér alkalmas lenne egy gördülékeny előadás lebonyolítására, de ez a lehetőség kihasználatlan maradt. Ehelyett többnyire egy (a játékban amúgy teljesen funkció nélküli) hegedűs és dobos korhű dallamai asszisztálnak a jellemzően vöröses és sötét árnyalatú színpad átrendezéséhez, még attól a kevés lendülettől is megfosztva az előadást, amely nyomokban fel-felüti a fejét.

A görcsös rendezői jelenlét talán legkézzelfoghatóbb és már-már komikumba hajló megnyilatkozása a második jelenet, amelyben Erzsébet arról értekezik a tanáccsal, miképpen lehetne Máriát úgy eltávolítani a közéletből, hogy az ő személye makulátlan maradjon. Nyolc fő cserél eszmét, nyolc tea kíséretében, ám

sehol. És nem is érkezik meg soha. Hihetetlen, de tény: a kilencedik szék egyetlen funkciója a szimmetria megteremtése. Bizony nem ez az az eset, amikor a bravúros egyszerűséget a „zseniális” jelzővel illetjük.

A formai tökéletlenségbe azonban súlyos mondanivalót kívántak öltöztetni az alkotók, amire mindenképp Győri Gabi hangsúlyosan mai – Erzsébet korabeli kiegészítőkkal ellátott – öltönyei, kosztümjei és kabátjai utalnak. A második felvonásban aztán két megfelelően kiemelt elemmel helyére rakható az előadás nyilvánvaló sugallata: Stuart Mária keservesen kifakad áldott hazája szabad ege alatt, hogy Anglia dolgos népén érdemtelenül kotlik gögös, arrogáns, oda nem illő nővére, majd nem sokkal ezután Erzsébet forrongva dobja le kistáskáját budai villájának trendi fehér foteljára. Annak kedvéért, akinek még ennyiből sem esne le a tantusz, még a díszlet is vörös színekben pompázik. Hogy ez a soványka ötlet miért igényel bő háromórás játékidőt, azt nehéz lenne indokolni, mert a karakterek is az érdektelenségbe süppednek: a színészek három mozdulatból képesek ábrázolni azt, amit a rendező kért tőlük, mivel a színészvezetésben is egyértelműen tetten érhető a dráma mögötti motivikai háló elemzésének hiánya, illetve az *ad hoc*-jelleg.

Závodszy Noémi jelenetenként másmilyen, de mindig szigorúan egyféle Erzsébetet játszik: hol sze-

szélys, hol számító, hol dölyfös, hol határozatlan. Különböző tulajdonságainak nem túl sok közül van egymáshoz. Leginkább Miranda Richardson Erzsébet-alkatításához lehetne hasonlítani, ő azonban a legendás királynőt a *Blackadder* című angol vígjátéksorozatban formálta meg, ahol a szélsőséges változékonyság, radikális szeszélyesség a kontextus része volt, itt pedig mindössze széttartó esetlegesség. Vele szemben Balsai Mónika (Mária) megfellebbezhetetlenül a jó beleváló, tétlenségre kárhóztatott, tiszta szívű, tiszta szemű, archetipikus képviselője, ezáltal azonban a dráma meg is szűnt, szimpla jó–rossz opozícióra egyszerűsödött, amihez teljesen felesleges Schillert citálni. Quintus Konrád doppelgänger Dudley grófja szemforgatásból, erélyes mozdulatokból, erőteljes hangsúlyokból és egy szappanoperabeli csábítófigura tulajdonságaiból áll össze. Általában jellemző a színészekre, hogy a drámát hangerővel pótolják, Drahot Andrea (dajka) például szinte végigkiabálja a szerepét. Hogy a szintén ambivalens szerepet játszó Mortimerből hogyan lett népmesei tisztaságú jó fiú, azt valószínűleg az ilyen figurához szükséges attribútumokkal alapvetően rendelkező Száraz Dénes sem tudná megmondani. Crespo Rodrigo szúrós tekintettel, érces hangon zengve mondja fel Cecil főkincstárnok szövegét. Bata János (Kent grófja) háromszor bejön egy-két súlytalan mondatra. Juhász Illés (Paulet lovag) és Gulyás Hermann Sándor (Davison államtitkár) megpróbálják figurájukat valamiféle rendszer részeként elképzelni, alakításuk mélyebben rétegzett, ezzel több az egyszerű reakció–szövegfelmondás mechanizmusánál, de hiába, ha a többi szereplő csupán díszletként funkcionál egy kísérlethez.

Mert nem véletlen, hogy az egyébként fényes kiállítású, vizuálisan pazar műsorfüzet (szerkesztő: Méhes Mónika) a díszlet és a jelmez rövid bemutatásán túl nem tartalmaz a műre vonatkozóan a színészek egy-egy, valamint a rendező három kurta bekezdésnyi, jellemzően nem éppen mélyre hatoló mondatán kívül semmi egyebet, csak internetről, illetve lexikonokból kimásolt, az előadáshoz konkrétumaiban nem kapcsolódó anyagokat. Sem rendezői koncepciót, sem dramaturgi elemzést, ami választ adna arra, hogy éppen itt, éppen ma miért pont a *Stuart Mária*t vitték színre – csak azt a közhelyes megállapítást, hogy Schiller a hatalom és az emberek viszonyáról kívánt szólni. Ez még önmagában nem lenne baj, csak hogy az előadás arra sem képes, hogy önnönmagát indokolja.

FRIEDRICH SCHILLER: STUART MÁRIA (Vörösmarty Színház, Székesfehérvár)

Fordította: Kálnoky László. **Jelmeztervező:** Győri Gabi. **Díszlettervező:** Libor Katalin. **Dramaturg:** Csikós Attila. **Rendezőasszisztens:** Vári János. **Rendező:** Szűcs Gábor.

Szereplők: Závodszy Noémi, Balsai Mónika, Quintus Konrád, Kozáry Ferenc, Crespo Rodrigo, Bata János, Gulyás Hermann Sándor, Juhász Illés, Száraz Dénes, Tűzkő Sándor, Keller János, Gerner Csaba, Kelemen István, Matus György, Drahot Andrea, Bakonyi Csilla.

Urbán Balázs

Állatok és emberek

REMENYIK ZSIGMOND:

POKOLI DISZNÓTOR

Mivel a Nemzeti Színház Gobbi Hilda Színpadának nincs függőnye, már a játék kezdete előtt kialakulhat a képünk a rövidesen kezdődő előadásról. Láthatjuk a közvetlenül a néző- és a játéktér közé ékelődő zongorát (ha kicsit figyelmesebbek vagyunk, akkor a karzatra telepített zenekart is), a csilivili autót, s ha nem is a maga teljességében, de Antal Csaba bájosan ordinaré, a reális arányokat a makettvilág felé közelítő díszletét. Sejthetjük tehát, hogy nem maradunk a félmúltban, a földön, de még a prózában sem.

Dömötör András kortárs operát komponáltatott Remenyik Zsigmond egyfelvonásosából Márkos Alberttal. Meglehet, az opera nem pontosan írja le a több zenei műfajból, stílusból építkező muzsika karakterét, ám tény: prózában kevés mondat hangzik el, a szólamok eléneklése pedig több szereplőt is komoly feladat elé állít. A zene mint forma persze önmagában is elemeli a darabot, s ugyanezt szolgálja a már említett díszlet, ahol a válogatottan ízléstelen kerti törpék és állatkák alig kisebbek a háznál, vagy a szintén Antal Csaba tervezte ruhák, melyeken a hagyományos népi motívumok keverednek a jellegzetesen mai konzumizálással. Hogy mennyiben és mennyire szükséges így elemelni a darabot, nyilvánvalóan nem kérdés: amennyiben és amennyire az alkotók jónak látják. Magam ugyan nemigen látok többet Remenyik egyfelvonásosában egy szokványos társadalomkritikai hangot megütő, vaskos tréfánál, de ettől az előadás még létrehozhatja azt a tartalmi és stílári értelemben is igen összetett, morálitást, brutális komédiát, misztikus mesét és horrort ötvöző világot, melyről a rendező a mű kapcsán a színlapon beszél. Ez azonban ezúttal nemigen sikerült neki.

Az alapmű cselekménye röviden összefoglalható: a gazda fényes disznótort rendez, melyre meghívja a helyi notabilitásokat. A vendégek késnek, helyettük éhes vándorok érkeznek, akiket azonban a gazda elkerget. Ráadásul a betegeskedő anyós váratlanul elhalálozik. A gazda nem akarja lemondani a tort, mivel vendégeitől fényes címekeket vár, így az anyós holttestét a kolbászok, szalonnák közé rejti. Az össznépi eszem-izsom rendben lezajlik, a gazda megkapja, amit várt, ám közben a vándorok kifosztják a kamrát, s pechjükre pont